

Resum

La pressió de la societat per exigir un comportament responsable a les empreses és cada vegada més gran i les empreses s'esforcen per satisfer aquesta creixent demanda. Les empreses tracten d'adaptar-se als diferents i canviants contextos i els investigadors han tractat d'aprofundir en la matèria d'una forma tant teòrica com empírica, des de diversos plantejaments i enfocaments. El resultat és un augment en el nombre de treballs de recerca, durant les últimes dècades, relacionats amb el comportament de les empreses i les relacions amb el seu entorn.

Tot i la proliferació d'estudis sobre aquest tema, especialment en els últims anys, la seva complexitat tant teòrica com pràctica, els seus innombrables ramificacions, el seu qüestionament en molts casos i la seva ràpida evolució fan que constitueixi un dels camps més atractius per a l'anàlisi.

Aquesta tesi doctoral s'orienta cap a l'estudi i aprofundiment en el coneixement sobre el paper de les empreses en la societat, i en particular del comportament altruista o filantròpic de les mateixes i la seva responsabilitat social, amb la seva participació en la comunitat com a element clau de la investigació. La tesi s'estructura com un compendi d'articles, que s'han anat desenvolupant a partir de l'anàlisi de la literatura existent, el que ha permès detectar possibles àrees de recerca, així com plantejaments i tècniques que proporcionaran noves aportacions en aquest terreny.

El primer treball analitza el comportament filantròpic de les empreses i la seva participació en la comunitat a través de la seva aplicació a les empreses que cotitzen en els índexs borsaris de quatre països europeus (Espanya, França, Alemanya i Països Baixos). El treball aprofundeix en l'ús de la terminologia relacionada amb la participació de les empreses en les comunitats on operen, tant des de la literatura com des de les memòries de sostenibilitat. Com a resultat, s'obtenen terminologies que reflecteixen com s'expressa la filantropia corporativa, la participació en la comunitat, les fórmules escollides per canalitzar l'ajuda i els beneficiaris. L'anàlisi diferencia l'ús dels termes en relació al país, la mida de l'empresa i el sector al qual pertany. Els resultats indiquen que les variables que més influeixen en l'ús dels termes són el país i especialment els ingressos de les empreses. Per contra, les variables amb menys pes són el nombre d'empleats i el sector. A més, els resultats mostren que la participació dels empleats està relacionada amb els ingressos de l'empresa i no amb el nombre

d'empleats, del que es pot inferir que aquest tipus d'activitats requereixen d'importants recursos econòmics. Els resultats demostren que les empreses analitzades participen en les seves comunitats, de manera que es pot concloure que són conscients del seu paper en les comunitats on operen. La principal aportació d'aquest treball és el seu enfocament des de la connexió amb la literatura i el seu enfocament en la part de la RSC que se centra en la comunitat, mentre que la majoria dels estudis anteriors agrupaven tota la informació d'aquesta àrea en una única variable conjunt o només incloïen una activitat filantròpica en particular. L'ús anàlisi bibliomètrica ha demostrat la seva utilitat per detectar termes relacionats amb el tema analitzat a través d'un procés iteratiu.

Els dos treballs següents es centren en una àrea d'especial interès com és l'anàlisi del comportament d'empreses en sectors controvertits, i entre ells el de la mineria. La indústria minera és un clar exponent del desenvolupament de la responsabilitat social corporativa (RSC) per millorar la seva posició i imatge, obtenir una llicència social necessària per operar (SLO) i minimitzar la resistència a la seva implantació i a les seves operacions. Aquesta indústria està sent capdavantera en el desenvolupament de les seves pràctiques de responsabilitat i, tot i això, troba dificultats per a la seva implementació efectiva.

Tot i la importància de la SLO en sectors com el de la mineria, existeixen pocs estudis centrats en aquest concepte, tots ells recents, i d'abast limitat. A més, les cartes dels directors generals (CEO), presentades en les memòries de sostenibilitat, són destacades en la literatura per la seva capacitat de comunicar l'orientació de les empreses en relació a assumptes socials i a la participació de la comunitat, però pocs són els treballs que els relacionin i analitzin conjuntament. Per cobrir aquest buit, es porta a terme una investigació basada en l'anàlisi dels discursos que ofereixen els CEO de 32 de les empreses mineres punteres en el seu sector. L'estudi utilitza la informació disponible a les cartes de presentació dels CEO i en memòries de sostenibilitat, per analitzar com aquest discurs influeix en l'estratègia de l'empresa en relació a obtenir la SLO i a la participació en les comunitats on operen. A més, s'utilitzen dos períodes de temps diferents, els anys 2011 i 2015, per veure si hi ha evolució en el discurs i si l'evolució afecta l'estratègia sobre la SLO i la comunitat. Los resultats mostren l'orientació en les cartes dels CEOs cap a la obtenció de legitimitat, credibilitat i confiança per part de la comunitat, perquè aquesta es tradueixi en l'obtenció de la SLO. Pel que fa a la participació en la comunitat, es mostra la influència del discurs també en les

inversions. Per últim, l'evolució del discurs en el temps es tradueix en canvis en les estratègies i s'observa un compromís per part de les empreses per contribuir a la autosuficiència de les comunitats per reduir la seva dependència futura dels projectes miners.

En la mateixa línia s'evidencia un incipient increment del nombre de treballs sobre el sector miner l'enfocament es basa en la perspectiva dels stakeholders, que són els que atorguen la SLO a les empreses, si bé el seu abast no engloba diversos països i amb prou feines contrasten les percepcions d'empreses i stakeholders. En la pròpia literatura es reconeix una manca de comprensió d'aquestes percepcions en aquest sector i, per tant, l'estudi de la percepció dels stakeholders o grups d'interès en contrast amb la percepció de les empreses s'ofereix com a àrea interessant a investigar. Així, amb aquest tema es mostra l'última línia d'investigació d'aquesta tesi sobre de la RSC de les empreses mineres. Per a això, es pren com a mostra una àmplia zona que inclou diversos països de Llatinoamèrica, mitjançant l'estudi de casos, recollint i analitzant-la percepció dels stakeholders i contrastant-les amb el missatge de les empreses.

Els resultats mostren diferents percepcions entre empreses i stakeholders, especialment en l'anàlisi i diagnòstic de la situació actual, així com en el grau d'implementació i eficàcia de les polítiques de RSC. Des dels stakeholders es demanen major objectivitat i credibilitat en les memòries. Consideren que les empreses tendeixen a minimitzar els impactes i a sobrevalorar els seus beneficis i el grau d'involucració dels stakeholders. Per contra, es donen punts de trobada pel que fa a la necessitat d'utilitzar un model multi-actor, mitjançant una major participació de les comunitats locals, així com sobre l'important paper que poden jugar altres actors com les ONG i els governs en la defensa dels interessos de les comunitats locals per evitar conflictes i rebutjos. Els resultats ajuden a una millor comprensió per part de tots els actors de les diferents realitats percebudes, així com a entendre'los motius que generen rebuig i conflicte i, per això, poden contribuir a una major eficàcia de les accions de RSC de les empreses i l'obtenció de seva SLO.